

Anton Pavlovici Cehov (17/29 ianuarie 1860 – 2/15 iulie 1904) este un scriitor rus, considerat unul dintre cei mai mari dramaturgi și autori de povestiri ai lumii. S-a născut în orașul Taganrog, în sudul Rusiei, într-o familie de comercianți, și a avut o copilărie nefericită, în mare parte din cauza tiraniei tatălui. În 1879 intră la Facultatea de Medicină din Moscova. Practica medicală încă din timpul studenției, în orașele de provincie, îl pune în contact cu diferitele straturi sociale ale societății ruse, dar va trece, în timp, pe planul doi, în favoarea creației literare. Debutază în 1879 cu două texte umoristice și, timp de câțiva ani, publică numeroase schițe și scurte povestiri în diferite reviste, selectate într-un prim volum în 1884. În 1888 primește Premiul Pușkin al Academiei Ruse. Succesul primei sale piese puse în scenă, *Ivanov*, îl încurajează și ca dramaturg. Ultimii cincisprezece ani de viață sunt perioada celor mai bune povestiri ale sale, cele care îi definesc geniul literar și care vor avea o influență covârșitoare asupra literaturii ulterioare: *O poveste banală*, *Zvăpăiata*, *Omul în carapace*, *Salonul nr. 6*, *Călugărul negru*, *Agrișul*, *Doamna cu cățelul*, *Mujicii*, *În râpă* etc. În 1894, în urma eșecului reprezentației cu piesa *Pescărușul*, Cehov decide să abandoneze dramaturgia. Se răzgândește însă după 1898, când spectacolul pus în scenă de K.S. Stanislavski și V.I. Nemirovici-Dancenko la Teatrul de Artă din Moscova are un succes fulminant. Urmează, până în 1904, alte trei piese – *Unchiul Vanea*, *Trei surori* și *Livada de vișini*, devenite de atunci clasice. În acest timp însă, starea de sănătate a scriitorului se înrăutățește și, în ciuda lungilor perioade petrecute în ultimii ani de viață la conacul său din Ialta, Cehov moare de tuberculoză la Badenweiler, în Germania. Influența uriașă și durabilă a talentului său va contrazice pronosticul pe care și-l aplicase singur, cu modestie, cu câteva luni înainte de moarte, că opera sa va mai fi citită doar cel mult „șapte ani și jumătate” după aceea.

A.P. CEHOV DUELUL ȘI ALTE POVESTIRI

*Traducere din limba rusă
de Vsevolod Cernei*

bucuroasă, fericită, își mijește ochii, ferindu-i de lumina puternică a zilei, își întinde răsând spre ea mânuțele și atunci ne oprim și o mângâiem împreună pe această fetiță drăgălașă.

Iar când intrăm în oraș, Aniuta Blagovo, emoționându-se și roșind, își ia rămas-bun de la mine și continuă să meargă singură, solidă, sobră. Și nici unui trecător, privind-o, n-ar putea să-i treacă prin cap gândul că adineauri a mers alături de mine și chiar a mângâiat un copil.

CUPRINS

Stepa.....	5
Duelul.....	138
Povestea unui om necunoscut	284
Trei ani	390
Viața mea.....	511

LITERA

We know
books

Duel i drughie rasskazi
A.P. Cehov

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90;
031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Duelul și alte povestiri
A.P. Cehov
Copyright © 2021
Grup Media Litera
pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și filii
Redactor: Mihaela Serea
Corector: Ionel Palade
Copertă: Vladimir Zmeev,
Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress:
Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
CEHOV, ANTON PAVLOVICI
Duelul și alte povestiri / Anton
Pavlovici Cehov; trad. din lb. rusă:
Vsevolod Cernel – București:
Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7199-8

I. Cernel, Vsevolod (trad.)

821.161.1-31=135.1

STEPA (Povestea unei călătorii)

I

Din N., orașul de reședință al guberniei Z., dis-de-diminează, într-o zi de iulie, a ieșit și și-a continuat calea bubuind pe drumul de poștă o brișcă fără arcuri, hârbuită, una dintre acele briști vechi de când lumea, cu care acum călătoresc în Rusia doar vânzătorii din serviciul negustorilor, proprietarii de vite și preoții săraci. Brișca hodoroagea și scârțâia la cea mai mică mișcare; găleata legată de fundătoare îi ținea ursuz isonul și numai după aceste sunete și după jalnicele zdrențe de piele ce se bălăbăneau pe trupul ei jerpelit puteai să-ți dai seama cât e de șubredă și cât e de aproape să fie dată la dezmembrat.

În brișcă ședeau doi cetățeni din N.: negustorul din N. Ivan Ivanici Kuzmiciov, bărbierit, cu ochelari și cu pălărie de paie, semănând mai mult a funcționar decât a negustor, și celălalt, părintele Hristofor Siriiski, parohul bisericii Sfântul Nicolae din N., un bătrânel mic cu părul lung, îmbrăcat într-un anterior cenușiu

din pânză aspră, cu un cilindru cu boruri late și cu un brâu brodat și colorat. Primul se gândea foarte concentrat la ceva și scutura din cap ca să nu ațipească; pe chipul lui, obișnuita rigiditate aferată lupta cu buna dispoziție a unui om care adineauri și-a luat rămas bun de la rude și s-a cherchelit binișor; celălalt, însă, se uita mirat cu ochisorii săi umezi la lumea creată de Dumnezeu și zâmbea atât de larg, încât părea că zâmbetul îi atinge borurile cilindrului; fața îi era roșie și arăta ca degerată. Ambii, atât Kuzmiciov, cât și părintele Hristofor, plecau acum să vândă lână. Luându-și rămas-bun de la ai casei, ei mâncaseră adineauri pe săturate gogoși în smântână și, cu toate că era dimineața devreme, băuseră votcă... Starea de spirit a amândurora era minunată.

În afară de cei descriși mai sus și de Deniska, vizitiul, care biciuia neostenit cei doi căluți roibi și iuți, în brișcă se mai afla un călător – un băiețel de vreo nouă ani, cu fața arsă de soare și udă de lacrimi. Era Egorușka, nepotul lui Kuzmiciov. Cu permisiunea unchiului și binecuvântarea părintelui Hristofor, el pleca undeva să intre la gimnaziu. Mămica lui, Olga Ivanovna, văduvă de secretar de colegiu și sora dreaptă a lui Kuzmiciov, căreia îi plăceau oamenii culți și societatea nobilă, l-a implorat până l-a convins pe fratele său care pleca să vândă lână să-l ia cu el pe Egorușka și să-l dea la gimnaziu; și iată că acum băiatul, care nu pricepea unde și pentru ce pleacă, stătea pe capră alături de Deniska, se ținea de cotul acestuia ca să nu cadă și sălta în sus ca un ceainic pe ochiul plitei. Din cauza mersului iute al briștii cămașa lui roșie se umfla ca

o bășică pe spate, iar pălăria nouă de surugiu cu pană de păun îi luneca mereu pe ceafă. Se simțea omul cel mai nefericit din lume și îi venea să plângă.

Când brișca trecu pe lângă închisoare, Egorușka se uită la santinelele care mergeau încet prin fața zidului înalt și alb, la ferestrele mici și zăbrelite, la crucea care strălucea pe acoperiș și își aminti cum, cu o săptămână în urmă, de Ziua Icoanei Maicii Domnului din Kazan, el a mers cu mămica la biserica închisorii la sărbătorirea hramului; iar mai înainte, de Paști, fusese la închisoare împreună cu bucătăreasa Liudmila și cu Deniska și dusesse acolo cozonaci, ouă, plăcinte și carne de vită prăjită; deținuții le mulțumeau și își făceau cruce, iar unul dintre ei i-a dăruiț lui Egorușka o pereche de butoni de cositor făcuți de el.

Băiatul scruta locurile cunoscute, iar brișca ponosită trecea iute pe alături și lăsa totul în urmă. După închisoare au trecut repede pe lângă fierăriile negre și afumate, apoi pe lângă cimitirul plăcut vederii și verde, împrejmuț cu un gard din bolovani; de după gard se șteau vesel crucile și monumentele albe, ce se ascund în verdeța pomilor de vișin și par de departe niște pete albe. Egorușka își aminti că atunci când înfloresc vișinii, aceste pete albe se contopesc cu florile de vișin într-o mare albă; iar atunci când se coc vișinele, monumentele și crucile albe sunt presărate cu puncte purpurii ca sângele. Dincolo de gard, sub vișini, dormeau zi și noapte tatăl lui Egorușka și bunica Zinaida Danilovna. Când murise bunica, au pus-o într-un sicriu lung și îngust și i-au acoperit cu doi pitaci ochii ce nu voiau să se închidă. Până la moartea sa, ea a fost

vie și aducea de la piață covrigei moi presărați cu mac, acum însă, ea doar me, doar me...

Dincolo de cimitir, fumegau fabricile de cărămidă. Fumul dens și negru ieșea în rotocoale mari de sub acoperișurile lungi de stuf, lipite de pământ, și se ridica lenș în sus. Cerul de deasupra fabricilor și a cimitirului era întunecat, iar umbrele mari ale rotocoalelor de fum se târau pe câmp și traversau drumul. În fumul de lângă acoperișuri se mișcau oameni și cai, acoperiți de praf roșu...

După fabrici, orașul se termina și începea câmpia. Egorușka se uită pentru ultima oară la oraș, își lipi fața de cotul lui Deniska și începu să plângă amar...

- Ei, nu te-ai săturat de plâns, smiorcăiute? zise Kuzmiciov. Iarăși te-ai pus pe bocit, alintătură! Dacă nu vrei să pleci, rămâi. Nu te trage nimeni cu de-a sila!

- Las' că-i bine, las' că-i bine, frate Egor, las' că-i bine..., bolmoji precipitat părintele Hristofor. Las' că-i bine, frate... Cheamă-l pe Dumnezeu în ajutor... Nu mergi la rău, ci la bine. Ai carte, vorba aia, ai parte... Și chiar așa e, cu adevărat.

- Vrei să te întorci? întrebă Kuzmiciov.

- Vr... vreau..., răspuse Egorușka, scâncind.

- Păi, întoarce-te. Oricum, degeaba te duci, degeaba rupi niște papuci.

- Las' că-i bine, las' că-i bine, frate..., continuă părintele Hristofor. Cheamă-l pe Dumnezeu în ajutor. Uite, și Lomonosov a mers la fel cu pescarii, dar s-a făcut un om știut de toată Europa. Știința minții se poate însoți cu credința și dă roade pe placul Domnului. Ce spune rugăciunea? Întru slava

Ziditorului, întru mângâierea părinților noștri, întru folosul Bisericii și al patriei... Iac-așa.

- Folosul se întâmplă să fie diferit..., zise Kuzmiciov, aprinzându-și o țigară ieftină. Uneori, omul învață douăzeci de ani, dar fără nici un rost.

- Se mai întâmplă și așa.

- Unora știința le e cu folos, iar altora doar le încurcă mintea. Sora mea e o femeie nepricepută, tot caută să facă totul la fel ca cei de neam ales și vrea ca Egorka să se facă om învățat, dar nu înțelege că eu chiar și cu îndeletnicirile mele aș putea să-l fac pe Egorka fericit pe toată viața. Eu vă lămuresc toate acestea pentru că dacă toți se vor face învățați și de neam ales, n-o să aibă cine să facă negustorie și să semene grâu. Toți o să moară de foame.

- Dar dacă toți o să facă negustorie și o să semene grâu, n-o să aibă cine să-și însușească științele.

Și, considerând amândoi că au spus ceva convingător și temeinic, Kuzmiciov și părintele Hristofor au abordat un aer grav și au tușit concomitent. Vizitiul, care trăsese cu urechea la convorbirea lor și nu înțelese nimic, clătină din cap și, ridicându-se puțin de pe capră, dădu cu biciul în ambii roibi. Se lăsă tăcerea.

Între timp, în fața ochilor călătorilor se întindea deja o câmpie vastă, nemărginită, cuprinsă de un lanț de dealuri. Înghesuindu-se și ițindu-se unul de după altul, aceste dealuri se contopesc într-o singură colină ce se întinde în dreapta drumului până la orizont și dispăre în depărtarea liliachie; mergi și tot mergi și nu poți pricepe nicidecum unde începe și unde se termină... Soarele s-a ivit deja în spate de după oraș și s-a

apucată încet, fără forfotă, de treburile sale. Mai întâi, înainte, în depărtare, unde cerul se unește cu pământul, lângă niște movilițe și o moară de vânt ce semăna de departe cu un omuleț care flutură din mâini, se târî pe pământ o dungă de culoare galben-deschis; peste un minut, o dungă similară lumină ceva mai aproape, se târî la dreapta și cuprinse dealurile; ceva cald îi atinse spinarea lui Egorușka, dunga de lumină se furișă pe la spate și o zbughi repede peste brișcă și peste cai, se avântă în întâmpinarea celorlalte dungi și, brusc, toată stepa cea vastă își aruncă de pe ea penumbra matinală, zâmbi și străluci în picăturile de rouă.

Secara secerată, buruienile, aliorul, cânepa sălbatică, tot ce a devenit brun-cenușiu din cauza arșiței, tot ce e ruginiu și pe jumătate mort acum, spălat de rouă și alintat de soare, învia ca să înflorească din nou. Deasupra drumului zburau țipând vesel ciovicile, în iarbă se strigau între ei popândăii, undeva, departe, în stânga, plângeau nagâții. Un stol de potârniche speriate de brișcă își luă zborul și cu „trrr“-ul lor moale se avântă spre dealuri. Cosașii, greierii, scripcărașii și coropișnițele au început a-și cânta în iarbă muzica scârțâită, monotună.

Dar trecu puțin timp, roua se evaporă, aerul încremeni și stepa amăgită își recăpătă înfațișarea ei posacă de iulie. Iarba se aplecă, viața înțepenii. Dealurile arse de soare, brune-verzi, în depărtare liliachii, cu tonurile lor line ca umbra, câmpia cu depărtarea-i cețoasă și cerul răsturnat deasupra lor, care în stepă, unde nu sunt păduri și munți înalți, pare grozav de adânc

și transparent, păreau acum nesfârșite, înțepenite de urât și plictiseală...

Ce zăduf și ce tristețe! Brișca fuge, iar Egorușka vede aceeași priveliște – cerul, câmpia, dealurile... Muzica din iarbă s-a domolit. Ciovicile au zburat, potârnicile nu se mai văd. Pe deasupra ierbii ofilite, ca să le treacă de urât, zboară ciorile de câmp și fac stepa și mai uniformă.

Zboară uliul aproape de tot de pământ, dând lent din aripi, și se oprește brusc în aer, de parcă ar cădea pe gânduri despre cât de plicticoasă e viața, apoi își scutură aripile și se avântă ca o săgeată deasupra stepei și e de neînțeles pentru ce zboară el și de ce are nevoie. Iar în depărtare, moara își mișcă palele de parcă ar da din aripi...

Stricând monotonia, dintre buruieni poate să se îtească o tidvă albă sau un bolovan; poate să răsără pe o clipă o momâie de piatră cenușie sau o salcie uscată cu un scorțar albastru pe creanga cea mai de sus, poate să treacă drumul un popândău și iar aleargă prin fața ochilor buruienile, dealurile, ciorile de câmp...

Dar iată, slavă Domnului, vine în întâmpinare un car cu snopi. Sus de tot, pe snopi, stă culcată o fată. Somnoroasă, moleșită de arșiță, ea își ridică încet capul și îi privește pe cei care-i vin în întâmpinare. Deniska se uită la ea cu gura căscată, roibii își întind boturile spre snopi, brișca se sărută scrâșnind cu carul și spicele înțepătoare trec ca o mătură peste cilindrul părintelui Hristofor.

– Mergi peste oameni, dolofano! strigă Deniska. Ia ce ți-ai împrăștiat mutra, de parcă te-a înțepat un bondar!

Fata zâmbește somnoros și, mișcând din buze, se culcă din nou... Dar iată că pe un deal se arată un plop singuratic; Dumnezeu știe cine l-a sădit și pentru ce se află aici. E greu să-ți rupi ochii de la ținuta lui zveltă și de la îmbrăcămintea-i verde. Este oare fericit frumosul acesta? Vara e arșiță, iarna e ger și viscol, toamna sunt nopți îngrozitoare, când vezi doar întunericul și nu auzi nimic în afara vântului destrăbălat ce urlă mândios, dar cel mai rău e că toată viața ești singur, singur... De la plop în jos, ca un covor galben-deschis, din vârful dealului până la drum, se întind rândurile de grâu. Pe deal, grânele au fost deja cosite și strânse în clăi, iar jos, țăranii încă mai cosesc... Șase cosași pășesc într-un rând și își avântă coasele care strălucesc vesel și fac împreună, ritmic: „vâjjj, vâjjj!“ După mișcările femeilor care leagă snopii, după strălucirea coaselor, se vede că arșița frige și înăbușă. Un câine negru aleargă cu limba scoasă dinspre cosași în întâmpinarea briștii, probabil cu intenția de a lătra, dar se oprește la jumătate de cale și îl privește nepăsător pe Deniska, pe când acesta îl amenință cu biciul: e prea cald ca să latre! O femeie se ridică și, apucându-se cu ambele mâini de șalele chinuite, petrece cu ochii cămașa de stambă roșie a lui Egorușka. Fie că i-a plăcut culoarea, fie că și-a amintit de copiii săi, dar stă îndelung nemișcată și se uită în urma briștii...

Dar iată că a rămas în spate și grâul. Se întinde din nou câmpia aridă, dealurile arse de soare, cerul

torid, din nou zboară deasupra pământului uliul. În depărtare își tot flutură aripile moara și tot se mai aseamănă cu un omuleț ce dă din mâini. Te saturi s-o tot privești și se pare că n-ai să ajungi niciodată la ea, că fuge de brișcă.

Părintele Hristofor și Kuzmiciov tăceau. Deniska dădea cu biciul în roibi și striga din când în când la ei, iar Egorușka de-acum nu mai plângea, ci se uita nepăsător în jur. I se părea că de mult merge cu brișca și saltă pe capră, că soarele îi coace de multă vreme spinarea. Încă nu parcurseseră nici zece verste, iar el se gândea deja: „Ar cam fi timpul să ne odihnim!“ De pe chipul unchiului dispăru încetul cu încetul buna dispoziție și rămase doar expresia preocupată, iar feței rase, uscățive, mai ales când e cu ochelari, când nasul și tâmplele sunt acoperite de praf, această rigiditate îi imprimă o expresie neînduplecată, inchizitorială. În schimb, părintele Hristofor nu înceta să se uite cu mirare la lumea zidită de Dumnezeu și să zâmbească. El se gândea în tăcere la ceva bun și vesel și un zâmbet blajin și senin îi încremenise pe chip. Părea că un gând bun și vesel îi încremenise de căldură în creier...

– Ce zici, Deniska, o să ajungem curând din urmă convoiul? întrebă Kuzmiciov.

Deniska se uită la cer, se ridică puțin, dădu cu biciul în cai și abia apoi răspunse:

– Pe la noapte, dacă dă Dumnezeu, i-om ajunge...

Se auzi lătrat. Vreo șase câini ciobănești uriași au sărit brusc, de parcă stătuseră la pândă, și s-au aruncat cu lătrături și urlate feroase în întâmpinarea briștii. Toți feroși, cu boturi lătoase și cu ochii înroșiți de

furie, au înconjurat brișca și, îmbrâncindu-se cu dușmănie, au prins a urla răgușit. Urau cu patimă și se părea că sunt gata să sfășie și caii, și brișca, și oamenii... Vizitiul, căruia îi plăcea să zădărască și să biciuiască, s-a bucurat de ocazie și, afișând un aer răutăcios, s-a aplecat și a plesnit cu biciul un câine. Căinii au prins a hârâi și mai tare, caii au iuțit pasul; Egorușka de-abia se ținea pe capră și, uitându-se la ochii și la dinții căinilor, își dădea seama că dacă va cădea, îl vor sfășia într-o clipă, dar nu simțea să-i fie frică, ci îi privea la fel de răutăcios ca și Deniska și regreta că nu are un bici în mână.

Brișca ajunsese în rând cu o turmă de oi.

– Oprește! strigă Kuzmiciov. Ține-i! Prrr...

Deniska se lăsă cu tot corpul pe spate și opri roibii.

Brișca stătu pe loc.

– Ia vino-ncoace! îi strigă Kuzmiciov ciobanului.

Astâmpără-ți blestemații aștia de câini!

Ciobanul bătrân, zdrențaros și desculț, cu căciulă călduroasă pe cap, cu un sac murdar la șold și cu un cârlig în vârful bătei lungi – curat o figură din Vechiul Testament –, a domolit căinii și, scoțându-și căciula, se apropie de brișcă. O figură la fel, parcă scoasă din Vechiul Testament, stătea fără să se miște la celălalt capăt al turmei și se uita cu nepăsare la călători.

– A cui e turma asta? întrebă Kuzmiciov.

– A lui Varlamov, răspunse cu glas tare bătrânul.

– A lui Varlamov, repetă ciobanul de la celălalt capăt al turmei.

– Nu știi, a trecut pe-aici ieri Varlamov ori nu?

– Nu, să trăiți... Numai vechilul dânsului a trecut.

– Mână!

Brișca își continuă drumul, iar ciobanii cu căinii lor răi rămaseră în urmă. Egorușka se uita fără chef înaintea în depărtarea liliachie și chiar începea deja să i se pară că moara de vânt ce dă din aripi se apropie. Devenea tot mai mare și mai mare, crescuse chiar bine și deja i se puteau distinge clar cele două aripi. O aripă era veche, cârpită, cealaltă era făcută nu de mult din lemn nou și lucea la soare.

Brișca mergea drept înaintea, iar moara a început s-o ia, nu se știe de ce, la stânga. Mergeau și tot mergeau, iar ea se tot ducea la stânga, dar fără să dispară din fața ochilor.

– Grozavă moară de vânt i-a făcut lui fecioru-său Boltva! remarcă Deniska.

– Dar nu știi de ce nu se vede cătunul.

– E colea, după vâlcică.

În curând s-a arătat și cătunul lui Boltva, iar moara de vânt tot nu se depărta, nu rămânea în urmă, îl privea pe Egorușka cu aripa-i lucitoare și flutura din ea. Ce vrăjitoare!

II

Pe la amiază, brișca a cotit de pe drum la dreapta, caii au mai mers puțin la trap și s-au oprit. Egorușka auzi un murmur încet, foarte duios și simți că de fața lui se atinse ca o catifea răcoroasă un alt fel de aer. Din dealul pe care natura îl clădise din pietre enorme și urâte, printr-o țevă mică făcută dintr-o tulpină de cucută înfiptă de un binefăcător necunoscut, curgea

un firisor subțire de apă. Apa cădea pe pământ și, străvezie, veselă, strălucind la soare și murmurând încet, de parcă se imagina un torent puternic și impetuos, fugea repede undeva la dreapta. Nu departe de deal, râulețul se vărsa într-o băltoacă mică; razele fierbinți și solul încins îl beau cu aviditate și îi luau puterea; dar ceva mai departe, se pare că se contopea cu un alt râuleț asemănător, pentru că la vreo sută de pași de deal, pe cursul lui, înverzea papura deasă, luxuriantă, din care, atunci când s-a apropiat brișca, și-au luat zborul țipând trei sitari.

Călătorii s-au instalat lângă pârâu să se odihnească și să le dea hrană cailor. Kuzmiciov, părintele Hristofor și Egorușka s-au așezat pe o bucată de păslă, la umbra rară lăsată de brișcă și de caii deshămați, și au început să mănânce. După ce părintele Hristofor a băut apă pe săturate și a mâncat un ou fiert, gândul bun și vesel ce îi înțepenise de căldură în creier a cerut să iasă afară. Părintele îl privi cu duioșie pe Egorușka, mestecă și începu vorba:

– Am învățat, frate, și eu carte. De la cea mai fragedă vârstă, Dumnezeu a pus în mine sens și înțelegere, așa că eu, spre deosebire de alții, încă de pe când eram de vârsta ta, îi mângâiam pe părinții și dascălii mei cu priceperea și cuminenția mea. Nici nu împlinisem cincisprezece ani când vorbeam și scriam poezii latinește la fel ca și rusește. Îmi amintesc că purtam la slujbe paterița Preasfinției Sale episcopul Hristofor. Odată, după liturghie, țin minte ca azi, de ziua onomastică a preacuviosului împărat Aleksandr Pavlovici Bindecuvântatul, când își schimba veșmintele în altar,

m-a privit duios și m-a întrebat: „*Puer bone, quam appellaris?*”¹ Iar eu îi răspund: „*Christophorus sum*”². Iar el zice: „*Ergo connominati sumus*”; adică suntem, carevasăzică, tizi... Apoi mă întrebă latinește: „De-al cui ești?” Și eu îi răspund latinește că sunt fiul diaconului Siriiski din satul Lebedinskoe. Văzând că îi răspund atât de iute și de limpede, Preasfinția Sa m-a binecuvântat și mi-a spus: „Să-i scrii tatei că o să am grijă de el și că și pe tine te voi avea în vedere”. Și protoiereii și preoții care se aflau atunci în altar, auzind discuția în latină, au fost tare mirați și fiecare m-a lăudat și și-a exprimat mulțumirea. Nici nu-mi mijise mustața, iar eu, frate, citeam și latinește, și grecește, și franțuzește, știam filosofia, matematica, istoria și toate științele. Dumnezeu mi-a dat o memorie uluitoare. Se întâmpla să citesc ceva de vreo două ori și țineam minte pe dinafară. Dascălii și binefăcătorii mei se mirau și presupuneau că o să devin un om foarte învățat, un far al Bisericii. Și eu mă gândeam să merg la Kiev, să continui învățătura, dar părinții nu mi-au dat binecuvântarea. „Ai să tot înveți”, zicea tata, „toată viața, cât să te așteptăm?” Auzind asemenea cuvinte, m-am lăsat de învățătură și am intrat în slujbă. Nu m-am făcut, desigur, om învățat, în schimb le-am dat ascultare părinților, le-am dat liniște la bătrânețe, i-am înmormântat cu cinste. Ascultarea este mai presus decât postul și rugăciunea!

¹ „Băiat bun, cum te numești?” (în limba latină în original) (n.tr.)

² „Sunt Hristofor.” (în limba latină în original) (n.tr.)

– Trebuie să fi uitat de-acu' toate științele! socoti Kuzmiciov.

– Păi, cum să nu le uit? Slavă Domnului, am trecut de șaptezeci de ani! Din filosofie și retorică încă mai țin minte câte ceva, dar limbile și matematica le-am uitat de tot.

Părintele Hristofor își miji ochii, se gândi și zise cu jumătate de voce:

– Ce este ființa? Ființa este un lucru de sine stătător care nu cere altceva întru împlinirea sa.

Clătină din cap și răsă înduioșat.

– Hrană spirituală! zise el. Cu adevărat, materia nutrește trupul, iar hrana spirituală, sufletul!

– Bun lucru-i învățătura, oftă Kuzmiciov, dar dacă n-o să-l ajungem din urmă pe Varlamov, o să ne fie și nouă de învățătură.

– Omul nu e ac, o să-l găsim. Se învârte prin locurile astea.

Deasupra papurii trecură în zbor aceeași trei sitari și în țipătul lor se auzeau neliniștea și necazul din cauză că au fost alungați de lângă pârâu. Caii rume-gau cumpătat și fornăiau din când în când; Deniska umbla prin preajma lor și, încercând să pară absolut indiferent față de castraveții, plăcintele și ouăle pe care le mâncau stăpânii, s-a dedat întru totul lovirii în tăunii și muștele ce se lipeau din toate părțile de burțile și spinările cailor. Cu poftă, emițând din gâtlej un fel de sunet special, victorios și batjocoritor, își pocnea victimele, iar dacă nu le nimerea, gemea de ciudă și petrecea cu privirea vietatea norocoasă care scăpase de moarte.

– Deniska, unde ești? Vino de mânăncă, zise Kuzmiciov, suspinând profund și dând astfel de știre că el a mâncat deja pe săturate.

Deniska se apropie timid de covorașul de păslă și își alese cinci castraveți mari și galbeni, numiți și „gălbejiturii“ (i-a fost oarecum să aleagă castraveți mai mărunți și mai proaspeți), luă două ouă coapte, negre și crăpate, apoi, cu nehotărâre, de parcă i-ar fi fost teamă că va fi lovit peste mâna întinsă, atinse cu degetul o plăcintă.

– Ia-o, ia-o, îl îndemnă Kuzmiciov.

Deniska luă ferm plăcinta și, îndepărtându-se într-o parte, se așeză pe pământ cu spatele la brișcă. Imediat se auzi un molfăit atât de sonor, încât chiar și caii și-au întors capetele și l-au privit curioși pe Deniska. După ce mâncă, Kuzmiciov luă din brișcă un sac în care se afla ceva și-i spuse lui Egorușka:

– Eu o să dorm, iar tu vezi să nu-mi scoată cineva sacul de sub cap.

Părintele Hristofor și-a scos rasa, brăul și anteriorul și Egorușka, aruncându-i o privire, înmărmuri de mirare. Nici prin cap nu putea să-i treacă ideea că preoții poartă pantaloni, iar părintele Hristofor purta o pereche pe pantaloni de pânză aspră veritabili, băgați în cizmele înalte, și o cămașă strâmtă multicoloră de in. Privindu-l, Egorka găsi că în acest costum ce nu-i corespunde cinului, el, cu părul său lung și barba lungă, seamănă foarte mult cu Robinson Crusoe. După ce și-au scos veșmintele, părintele Hristofor și Kuzmiciov s-au culcat la umbră sub brișcă, față în față, și au închis ochii. Deniska termină de molfăit și se întinse la soare cu burta în sus și, la fel, închise ochii.

– Vezi să nu ne fure cineva caii! îi zise el lui Egorușka și adormi îndată.

Se făcu liniște. Se auzea doar cum fornăiau și rume-gau caii și cum sforăiau cei care dormeau; pe undeva, în depărtare, plângea un nagât și răsuna arareori țipătul celor trei sitari care veneau să vadă dacă au plecat oaspeții nepoftiți; susura graseind mărunț pârâiașul, dar toate sunetele acestea nu spărgeau liniștea, nu trezeau aerul înțepenit, ci, dimpotrivă, făceau natura să picotească.

Egorușka, sufocându-se de zăduful ce se făcea simțit îndeosebi acum, după masă, a alergat până la papură și de acolo a aruncat o privire împrejurilor. A văzut ceea ce văzuse și înainte de amiază: câmpia, dealurile, cerul, depărtarea liliachie; numai că dealurile se aflau mai aproape și nu se mai vedea moara ce rămăsese cu mult în urmă. De după dealul stâncos de pe care curgea pârâul, se înălța un altul, mai neted și mai lat; de el era lipit un sătuc din vreo cinci-șase gospodării. Prin preajma caselor nu se vedeau nici oameni, nici copaci, nici umbre, de parcă sătucul s-ar fi sufocat de aerul fierbinte și s-ar fi uscat. Ca să-i treacă timpul, Egorușka a prins în iarbă un scripcăraș, l-a ascuns în pumn, a dus pumnul la ureche și l-a ascultat îndelung cum cânta la scripca lui. După ce s-a săturat de muzică, a început să alerge după o gloată de fluturi galbeni care veniseră în papură la adăpat și nici n-a observat cum a ajuns din nou lângă brișcă. Unchiul și părintele Hristofor dormeau duși; somnul lor urma să dureze vreo două-trei ore, cât se vor odihni caii... Cum să-și omoare acest răstimp îndelungat și unde să se ascundă

de arșiță? Greu lucru... Ca să treacă timpul, Egorușka puse gura sub jetul ce curgea din țeava mică; i se făcu rece în gură și simți miros de cucută; mai întâi bău cu sete, apoi cu de-a sila, până când răceala din gură s-a răspândit în tot corpul și până când apa i-a curs pe cămașă. Apoi s-a apropiat de brișcă și a început să-i privească pe cei care dormeau. Chipul unchiului avea ca și mai înainte aceeași rigiditate aferată. Fiind un fanatic al afacerilor sale, Kuzmiciov se gândea chiar și în somn, chiar și în timpul rugăciunii din biserică, în timp ce se cânta „Noi, care pe heruvimi...”, la afacerile sale și nu putea să uite nici pe o clipă de ele și se vede că și acum visa baloturi de lână, căruțe, prețuri, îl visa pe Varlamov... În timp ce părintele Hristofor, fiind un om blajin, cu sufletul ușor și pornit pe răs, n-a cunoscut în toată viața lui nici o afacere care să-i încătușeze ca un șarpe sufletul. În toate numeroasele afaceri de care se apucase în viața lui, nu-l ademeneau atât afacerile ca atare, cât forfota și comunicarea cu oamenii, caracteristice oricărei întreprinderi. Astfel, în această călătorie nu-l interesau într-atât lâna, Varlamov și prețurile, cât drumul lung, conversațiile din timpul călătoriei, somnul sub brișcă, mâncarea pe apucate... Și acum, judecând după chipul lui, îl visa, probabil, pe Preasfinția Sa Hristofor, discuția latinească, o visa pe preoteasa lui, gogoșile cu smântână și toate celea pe care nu le putea visa Kuzmiciov.

În timp ce Egorușka privea fețele somnoroase, se auzi pe neașteptate un cântec încet. Undeva, în depărtare, cânta o femeie, dar era greu de înțeles unde anume și în care parte. Cântecul încet, tărăgănat și plin de jale,